

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز

بررسی مشکلات ویژه مودیان مالیاتی استان فارس

گزارش تحلیلی اقتصادی و اجتماعی

گزارش شماره ۱۸ - سال ۹۵

تهیه شده در دفتر مطالعات اقتصادی و اجتماعی

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز
تاریخ:		

موضوع گزارش:	
تنظیم کننده:	تاریخ ارائه:

۱. مقدمه

در کشورهای پیشرفته که اقتصاد خصوصی دارند، اداره اقتصاد بر عهده مردم است و هزینه ارائه خدمات عمومی از محل مالیات‌های مردمی تامین می‌شود. بنابراین اگر دولت نظام جامع مالیاتی کارآمدی داشته باشد به شکل عادلانه‌ای بر حسب فعالیت‌های عمومی که انجام می‌دهد مالیات دریافت می‌کند. در مقابل مردم هم با رضایت خاطر این مالیات را می‌پردازند چرا که می‌دانند پولی که بابت مالیات به دولت می‌دهند برای رفاه آنها صرف خواهد شد.

بنابراین هر قدر اقتصاد شفاف باشد و مردم در اداره امور آن نقش بیشتر داشته باشند به همان میزان دریافت مالیات کار آسان‌تری خواهد بود و هر چقدر اقتصادی شفاف نباشد و گستره اقتصاد زیرزمینی در آن وسیع باشد قطعاً دولت در اخذ مالیات با مشکل مواجه می‌شود. طبیعی است که در کشورهایی که اقتصاد شفاف دارند، پرداخت مالیات به راحتی انجام می‌گیرد و وابستگی بودجه به مالیات هم بیشتر است. نظام مالیاتی برای تحقق «عدالت» نیازمند تمهیداتی است که ضمن جلوگیری از فرار مالیاتی بستر مناسبی را برای شفاف کردن مبادلات اقتصادی در بخش‌های گوناگون فراهم نموده و از این طریق سهم مالیات از درآمدهای دولت افزایش یابد. کارشناسان بر این باورند اتکای بودجه کشور به درآمدهای مالیاتی باعث می‌شود بودجه از تکانه‌های نفتی در امان بماند. با این حال در مسیر تحقق درآمدهای مالیاتی دولت مشکلاتی وجود دارد که باعث انتقاد و گلایه فعالان بخش خصوصی است؛ از جمله این مشکلات می‌توان به عدم اجرای قوانین مرتبط با مالیات یا اجرای ناقص و نادرست این بخش از قوانین اشاره کرد.

۲. وضعیت مالیات در کشور

بررسی روند چند سال اخیر نشان می‌دهد که همزمان با افزایش درآمد مالیاتی دولت، شکاف بین درآمد مالیاتی مصوب و درآمد مالیاتی عملیاتی شده افزایش یافته است. از سوی دیگر دولت پیش‌بینی کرده است که درآمد مالیاتی در سال پیش رو افزایش خواهد یافت. در صورت تداوم روند ۵ ساله اخیر در تحقق درآمدهای مالیاتی، می‌توان انتظار داشت که مالیات تحقق‌یافته دولت در سال پیش‌رو برابر با مجموع درآمد دولت از محل «فروش کالا و خدمات» و «درآمد ناشی از خسارات و جرائم» باشد. در این میان فعالان بخش خصوصی، منتقد دولت در نحوه مالیات ستانی هستند و اعتقاد دارند که نگاه‌هایی که

کد مدرک: SCCIM-FR-009-00	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز
تاریخ:		

بیشترین شفافیت را دارند، بیشترین فشار را تحمل می‌کنند. این در حالی است که با توجه به رکود حاکم بر کشور، بیشتر بنگاه‌ها زمین‌گیر هستند.

قوانین و مقررات مالیاتی، سازمان اجرایی یا دستگاه مالیات ستان و مؤدیان مالیاتی ارکان تشکیل دهنده نظام‌های مالیاتی می‌باشند، بنابراین کارایی یا عدم کارایی یک نظام مالیاتی به ویژگیها و نقاط قوت و ضعف ارکان مذکور باز می‌گردد. شاید با اندکی تامل بر مواد قانون مالیات‌های مستقیم و ارزش افزوده بتوان گفت که آنچه باعث سردرگمی فعالین اقتصادی می‌گردد عدم آشنایی و عدم کسب آموزش نسبت به قوانین مربوطه توسط فعالان اقتصادی است. برای نمونه در سال ۱۳۹۴ با تصویب قانون رفع موانع تولید بخشی از مواد قانون مالیات‌های مستقیم در این قانون اصلاح که از اول سال ۹۵ قابل اجرا بود و از طرفی بخشی از مواد مالیاتی به صورت موازی تصویب و یا بخشی لغو گردیده است. این موارد و ابهامات متعدد نه تنها باعث ایجاد مشکلات برای فعالین اقتصادی را داشته بلکه همان مجریان قانون را نیز دچار سردرگمی نموده است.

از طرف دیگر به نظر می‌رسد که در زمان تنظیم طرح یا لایحه و در زمان تصویب، قانونگذار می‌بایست حداقل نظریات متولیان فعالان اقتصادی را کسب نموده (نظیر اتاق بازرگانی، اتاق اصناف، خانه صنعت و معدن و ...) و سپس بررسی‌های جامع کارشناسانه نسبت به تنظیم لایحه و تصویب آن اقدام نمایند چرا که پس از تصویب قانون نظرات و پیشنهادات کارساز نبوده و تنها به انتقاد از ماده تصویب شده پرداخته می‌شود.

قانون مالیات به نوبه خود قانون به روزی است ولی متأسفانه در مرحله عمل توسط مجریان نقاط قوت قانون کمرنگ و به نقاط ضعیف تبدیل شده است. در چند سال اخیر آنچه باعث ایجاد فاصله بین فعالان اقتصادی و سازمان مالیاتی گردیده است، عدم اعتماد و اطمینان متقابل بین این دو بوده و می‌باشد. از طرفی دیگر در خصوص لغو مالیات به صورت علی‌الراس از نقاط قوت قانون می‌باشد لیکن باز متأسفانه شیوه ممیز سالاری حاکم می‌باشد. چرا که تنظیم اظهارنامه جهت مودیانی که از تسلیم اظهارنامه خودداری و یا اظهارنامه سفید ارائه می‌دهند و یا اظهارنامه آنها مورد قبول واقع نگردیده است (به چه استناد؟)، به عهده واحد رسیدگی کننده قرار دارد که اختیارات تام را به ممیز داده و شاید غیرمنصفانه تنظیم و قضاوت نماید و موجبات سوءاستفاده فراهم گردد.

۳. مشکلات مربوط به مالیات بر ارزش افزوده

بر اساس نظرسنجی پرسشنامه‌ای که توسط مرکز پژوهش‌های مجلس در خصوص مالیات بر ارزش افزوده تهیه شده و در اختیار تشکل‌ها، انجمن‌ها، کانون‌ها و کنسرسیوم‌های استان فارس قرار گرفت مشخص شد که قوانین پیچیده و غیرشفاف، نرخ مالیات بر ارزش افزوده بسیار زیاد و غیرمنطقی، رکود شدید اقتصادی، افزایش هزینه تمام شده خدمات و محصولات، عدم هماهنگی در اجرا و وجود خلاهای قانونی، نبود زیرساخت نرم افزاری و سخت افزاری و نبود نیروی انسانی خبره مهم‌ترین مشکلاتی است که فعالین اقتصادی با آن مواجه هستند.

مهم‌ترین مشکلات مودیان مالیاتی استان فارس

رویکرد سازمان امور مالیاتی برای دریافت مالیات ارزش افزوده با مهلت حداکثر تا پایان دوره سه ماهه پس از صدور فاکتور فروش، در حالی که فروشنده کالا یا خدمات، خود ارزش کالا یا خدمت فروخته شده را دریافت نکرده، اقدامی ناعادلانه و مانعی در برابر توسعه کسب و کار است. به نظر می‌رسد روش منطقی‌تر این است که دولت، مهلت زمان پرداخت مالیات ارزش افزوده را افزایش دهد و حتی به پایان سال موکول کند تا اطمینانی نسبی داشته باشد که فروشنده به پول خود رسیده است. به این ترتیب نحو دریافت این مالیات از حالت تعهدی به نقدی تبدیل می‌شود.

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز
تاریخ:		

طبق ماده ۱۷ قانون مالیات بر ارزش افزوده مالیات‌هایی که مودیان در هنگام خرید کالا و مواد اولیه پرداخت می‌نمایند از بدهی مودی قابل کسر می‌باشد. این قانون بسیار ساده نگاشته شده حال آنکه در مرحله اجرا با اخذ فاکتور، اخذ گواهی ارزش افزوده، تنظیم فرم ماده ۱۶۹ مکرر، اخذ بارنامه و غیره امکان قبولی فراهم می‌گردد، در حالیکه در هیچ ماده قانونی اشاره‌ای به اخذ مدارک مذکور نگریده است و تنها به صورت ساده گفته که قابل کسر می‌باشد. یکی از مشکلات فعالین اقتصادی مشمول ارزش افزوده قبولی همین ماده قانونی است به خصوص جهت سالهای گذشته که نه مودیان از نحوه اجرای آن آگاهی داشته و یا آموزش لازم دیده باشند و نه سازمان مالیاتی در اجرای ماده ۱۶۹ مکرر الزامات مربوطه را اعمال می‌نموده است. لذا اجرای قانون با مشکلات عدیده مواجه گردیده است.

برخی از پروژه‌های عمرانی که کارفرمای آن دولت می‌باشد به دلیل تاخیر در پرداخت در اصل پیمان، پیمانکاران بایستی نسبت به پرداخت مالیات بر ارزش افزوده هم اقدام نمایند که این مورد هزینه‌ای را بر دوش پیمانکار تحمیل کرده است.

طبق ماده ۱۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده در مورد فعالیت خدماتی، تاریخ تعلق مالیات را تاریخ ارائه خدمت و یا صورتحساب هر کدام که مقدم باشد، در نظر می‌گیرند در صورتی که با توجه به شرایط اقتصادی حاکم شرکتها نقدینگی کافی جهت پرداخت مالیات و عوارض ارزش افزوده ندارند و فقط توان پرداخت آن دسته از مالیاتهایی دارند که وجوه آن توسط کارفرمایان پرداخت گردیده است.

در صنایع تبدیلی در بخش مواد اولیه طبق ماده ۱۲ از پرداخت مالیات بر ارزش افزوده معاف هستند لیکن در مرحله تولید و تبدیل به محصول نهایی از کل تولید مالیات بر ارزش افزوده مطالبه می‌گردد. در صورتیکه بایستی قیمت مواد اولیه از محصول نهایی کسر سپس از محصول نهایی مالیات مطالبه گردد چون عملاً اخذ مالیات از کل تولید با توضیحات فوق عادلانه نمی‌باشد.

۴. مشکلات مربوط قانون مالیات‌های مستقیم

از جمله مشکلاتی عمده‌ای است که واحدهای تولیدی و فعالین اقتصادی با آن مواجه هستند عدم امکان رسیدگی صحیح به علت تعداد زیاد پرونده‌ها، کمبود نیروی انسانی متخصص، همچنین پرداخت مالیات قبل از دریافت آن از خریدار توسط تولیدکننده می‌باشد. در ذیل به بررسی عمده مشکلاتی که فعالین اقتصادی با قانون مالیات‌های مستقیم دارند پرداخته شده است.

بر اساس موضوع ماده ۱۳۲ ق.م.م. واحدهای تولیدی و معدنی می‌توانند با ارائه مستندات لازم تقاضای معافیت نمایند لیکن این فرآیند حداقل یکسال از طرف سازمان امور مالیاتی به طول می‌انجامد. از طرفی دیگر چنانچه واحد تولیدی قصد تمدید کارت

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز
تاریخ:		

بازرگانی (مزایای ماده ۱۸۶) خود را داشته باشد بایستی از اداره مالیات استعلام دارایی را داشته باشد و این مستلزم آن است که بدهی خود را به سازمان امور مالیاتی پرداخت کرده باشد. به محض پرداخت مالیات قطعی شده توسط مودی به منظور تمدید کارت بازرگانی، دیگر امکان استفاده واحد تولیدی از معافیت ۴ ساله ماده ۱۳۲ امکان پذیر نخواهد بود. بنابراین باید این چالش بزرگ با احقاق حقوق مودی دال بر استفاده از مزایای ماده ۱۳۲ و اخذ مفاصا حساب ماده ۱۸۶ حل و اصلاح گردد.

سازمان امور مالیاتی در ارتباط با ماده ۱۰ آیین نامه اجرایی تبصره ۱ ماده ۱۴۹ اصلاحی ق.م.م. مواردی را که مشمول مالیات می گردد ذکر کرده است و تاریخ مطالبه مالیات از آن را عملکرد سال ۹۳ قرار داده است در صورتی که طبق مفاد بخشنامه مربوط به آیین نامه مربوطه، تاریخ اجرای آن ۹۴/۴/۳۱ اعلام شده است. بنابراین مطالبه مالیات جهت سال ۹۳ بایستی منتفی گردد.

یکی از چالش های مهم و دغدغه واحدهای تولیدی در مورد بند «پ» ماده ۱۶۵ ق.م.م. وجود ابهام در مورد نوع حساب و تاریخ رسیدگی مودیان مالیاتی به این حسابها می باشد. طبق بند «پ» این ماده اطلاعات مالی، پولی و اعتباری و سرمایه ای اشخاص از جمله:

- ۱- گردش سالانه (دوره مالی) نقل و انتقال سهام و سایر اوراق بهادار
- ۲- جمع گردش و مانده سالانه (دوره مالی) انواع حسابهای بانکی
- ۳- جمع گردش و مانده سالانه (دوره مالی) انواع سپردهها و سود آنها

بایستی در اختیار سازمان امور مالیاتی قرار گیرد که در آن مشخص نشده است که حسابها از چه تاریخی و دقیقا کدام حسابها مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

بعضی از بازرگانان دارای واحد کسبی بوده و همزمان مبادرت به ثبت شرکت می نمایند. واحدهای مالیاتی به دلیل اینکه آدرس قانونی شرکت همان آدرس فعالیت بازرگان بوده، مطالبه مالیات بر درآمد املاک ماده ۵۳ ق.م.م. را می نمایند. در صورتیکه ملک و عمده سهام شرکت متعلق به یکنفر می باشد و نبایستی مالیات بر اجاره مطالبه گردد.

بسیاری از فعالین اقتصادی از جریمه دیرکرد پرداخت مالیات به میزان ۲/۵ درصد شاکی می باشند. این جریمه در اکثر موارد باستثنا زمانی که پرونده در هیات های حل اختلاف مطرح می گردد، هیچ گونه محدودیت یا توقیفی نداشته و مواردی مشاهده

شده که تا پنج تا شش برابر اصل مالیات جریمه دیر کرد مطالبه شده که مسلما از عدالت به دور است. لازم به ذکر است که در گذشته مجموع جرایم یک موضوع یا یک عملکرد حداکثر تا شش برابر مالیات قابل وصول بوده و مازاد بر مالیات مطالبه نمی شد.

در حال حاضر صادر کنندگان امکان ورود ارز به داخل کشور را ندارند، بنابراین بایستی اجازه داده شود این مالیات در گمرکات بر اساس نرخ ریالی محاسبه شود. بعضا صادرات برخی از بخش ها بر اساس قانون، از پرداخت مالیات معاف است، با این وجود، ممیزان مالیاتی اصرار بر ارائه اسناد مربوط به صادرات از سوی شرکت های این بخش دارند.

۵. سخن آخر

با توجه به رکود حاکم بر فضای اقتصاد کشور در سال ۱۳۹۴ و نیز عدم دستیابی به اهداف تعیین شده برای رسیدن به رشد اقتصادی قابل قبول واحدهای تولیدی در سال ۹۵، افزایش فشار مالیاتی فعالین اقتصادی را از پای در آورده است. واحدهای تولیدی گرفتار در دام رکود، زیر فشار بانک ها و اسیر انواع مشکلات داخلی و خارجی تاب تحمل فشارهای مالیاتی را ندارند. متأسفانه عدم ارائه آموزش ها و اطلاع رسانی های لازم از سوی اداره امور مالیاتی به مودیان و عدم آشنایی آنان در نحوه چگونگی استفاده از معافیت ها موجب شده تا آنها با انجام یک سری اشتباهات ساده نه تنها نتوانند از امتیازات و تسهیلات بهره مند شوند بلکه مشمول جرایمی شوند که انباشته شده و موجب از پای افتادن واحدهایشان شده است. انتظار فعالان اقتصادی این است که آموزش های لازم به کارشناسان مالیاتی داده شود که در صورت صدور حکم به نفع مودیان در مراجع رسیدگی قضایی، احکام صادره را بپذیرند. بخش خصوصی امیدواری زیادی دارد که سازمان امور مالیاتی بتواند با درایت این مسایل را حل کند تا مالیات نه تنها سدی برای توسعه اقتصاد کشور نباشد که اسباب رونق اقتصادی را نیز فراهم کند .

۶. منبع

نظری، علیرضا، ایمان غدایی، آسیب شناسی نظام مالیاتی ایران (۱۳۹۳)، فصلنامه سیاست های مالی و اقتصادی، سال اول، شماره ۴، صفحات ۹۵-۱۱۰.

وزارت امور اقتصادی و دارایی، معاونت امور اقتصادی، (۱۳۹۰)، مستندات طرح تحول نظام مالیاتی

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز
تاریخ:		

رافع، فاطمه، (۱۳۹۵)، چالش های مالیاتی بخش تولید، روزنامه دنیای اقتصاد، شماره ۳۹۲۵.

خسارات جبران ناپذیر صنایع در زمان قطع ناگهانی گاز و برق، (۱۳۹۵)، شبکه اطلاع رسانی راه دانا.

آرشیو مباحث مربوط به امور مالیاتی اتاق بازرگانی شیراز.